

ESPANYA I CATALUNYA 1902-1931

- El període de la història d'Espanya entre el regnat d'Alfons XIII i la Segona República és fonamental per entendre la Segona República i el conflicte civil posterior.
- En aquesta etapa curta (30 anys) es van alternar diferents sistemes polítics:
 - o 1902-1923 – Liberalisme moderat de la Restauració.
 - o 1923-1930 – Dictadura Primo de Rivera.
 - o 1931-36 – Democràcia – Segona República.
- Procés general: anys de modernització econòmica i social d'Espanya.

1. La crisi del liberalisme (1898-1931)

La crisi del 98 – Desastre del 98

- ❖ 1895 – esclata a Cuba un nou moviment independentista. El conflicte va durar fins el 1898 any en que els EUA van declarar la guerra a Espanya després de l'enfonsament del cuirassat *Maine* a l'Havana.
- ❖ La derrota espanyola va significar la pèrdua de les últimes colònies (Cuba, Filipines i Puerto Rico).
- ❖ Aquest desastre del 98 va provocar la frustració de la classe política espanyola i el pessimisme dels intel·lectuals. Conseqüència → el regeneracionisme (màxima figura Joaquín Costa) → proposava efectuar reformes per superar l'endarreriment del país i posar fi al caciquisme i la corrupció.

El regnat constitucional d'Alfons XIII

- ❖ 1902 – Alfons XIII accedeix al tron (fi de la regència de Maria Cristina).
- ❖ Constitució de 1876 va continuar vigent i es va mantenir el “torn pacífic”, tot i que els líders polítics van canviar:
 - o Conservador – Cánovas va ser substituït per Maura.
 - o Liberal – Sagasta va ser substituït per Canalejas.
- ❖ Nous líders (Maura i Canalejas):
 - o Maura – va voler posar fi al caciquisme – reformant la llei electoral i l'administració local (tot i que no ho va aconseguir).
 - o Canalejas – política de descentralització + ley del candado (llei polèmica per la qual es prohibia establir nous ordes religiosos a Espanya).
- ❖ No obstant: els partits liberals i conservador cada vegada eren menys representatius:
 - o la burgesia catalana i basca van començar a donar suport als partits nacionalistes (la Lliga Regionalista i el Partit Nacionalista Basc).
 - o Una part de les classes mitjanes i els obrers votaven els republicans i el PSOE.
 - o I els sindicats (UGT i CNT) van adquirir gran força.
- ❖ A partir de 1909 – el sistema de la Restauració va experimentar un seguit de crisis que van portar, finalment, a la seva desaparició:

- o 1909 – Setmana Tràgica – insurrecció popular a Barcelona a causa de l’enviament de tropes per la guerra del Marroc, compostes exclusivament de classes populars (ja que les classes benestants pagaven per evitar el servei militar).
- o Crisi de 1917 – Any en què van coincidir:
 - Protesta militar per la forma discriminatòria en què es produïen els ascensos.
 - Protesta política, amb la nova convocatòria d’una assemblea de parlamentaris a Barcelona que reclamava una nova constitució.
 - Vaga general (promoguda pel moviment sindical).
- o Entre 1919-1923 – va esclatar la VIOLÈNCIA SOCIAL – Empitjorament de les condicions de vida i la influència de la Revolució Russa van radicalitzar el moviment obrer per assolir la revolució política, econòmica i social. Els governs i els empresaris van utilitzar la violència per rebentar aquest moviment (pistolerisme).
- ❖ Davant la crisi tots els partits polítics burgesos (incloent-hi la Lliga) van col·laborar en governs de concentració. Però la inestabilitat va persistir: entre 1917 i 1923 hi va haver 43 canvis de govern totals o parcials.

La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)

- ❖ Dins la Guerra del Marroc es va produir la Derrota d’Annual (1921) – van morir més de 100.000 soldats (Alfons XIII va enviar un general –proper a ell– i va ser un desastre). L’oposició d’esquerres va demanar una investigació per veure qui era el responsable del desastre. Una part de l’exèrcit, per protegir-se, va decidir prendre el poder.
- ❖ 1923 – Cop d’estat del general Miguel Primo de Rivera¹, amb el consentiment del rei (moment d’ascens dels feixismes a Europa –anys 20 a Itàlia i anys 30 a Alemanya. El cas d’Itàlia s’assembla molt: el rei Víctor Manuel accepta l’ascens del dictador). Mesures i fets polítics importants el DIRECTORI MILITAR:
 - o Va suspendre la Constitució, va dissoldre les corts i va prohibir els partits polítics i els sindicats.
 - o Va posar fi a la guerra del Marroc.
- ❖ La dictadura es va mantenir fins a 1930 gràcies a la prosperitat econòmica dels anys 20.
 - o Obres públiques.
 - o Potenciar el desenvolupament industrial.
 - o Va perseguir els anarquistes i va reprimir el catalanisme.
- ❖ A partir 1927 – el règim autoritari va començar a ser criticat per intel·lectuals, estudiants, col·lectius obrers i grups nacionalistes.
- ❖ 1929 – davant aquesta oposició el rei retira el seu suport a Primo de Rivera que va dimitir el gener de 1930.
- ❖ Alfons XIII va formar un nou govern que convoqués eleccions una altra vegada i restaurés la Constitució. Dámaso Berenguer – “Dictablanda” – Primo de Rivera s’exilia a París i mor.
- ❖ Però l’oposició al rei era molt forta ja que se’ls considerava còmplice de la dictadura. Polítics republicans, socialistes, catalanistes i fins i tot alguns antics

¹ El fill, José Antonio Primo de Rivera, seria el fundador de la Falange – mort a l’inici de la guerra civil (novembre 1936, honorat per Franco).

monàrquics van signar a l'Agost 1930 – Pacte de Sant Sebastià – amb l'objectiu d'anar junts a les eleccions i instaurar la república (pacte firmat entre socialistes, anarquistes i catalanistes d'esquerres per fundar la Segona República).

Catalunya durant el primer terç del segle XX

- ❖ 1901 – es funda la Lliga Regionalista, partit polític catalanista dirigit per Enric Prat de la Riba, que va ser el partit majoritari a Catalunya durant les tres primeres dècades del nou-cents. Era d'orientació ideològica conservadora però va impulsar importants polítiques de caràcter modernitzador. A més, la Lliga, sota el lideratge de Francesc Cambó, va tenir una influència important en la política estatal. El seu portaveu més important era el diari La Veu de Catalunya, que va comptar entre els seus col·laboradors amb els intel·lectuals més rellevants de l'època.
- ❖ 1904 – un sector liberal i republicà va marxar de la Lliga i agrupat entorn al diari el Poble Català va fundar el Centre Nacionalista Republicà (1906) i més tard la Unió Federal Nacionalista Republicana (1910).
- ❖ Arran de l'episodi de violència contra el Cu-Cut – destrucció de la revista satírica als locals de La Veu de Catalunya per part d'un grup d'oficials de l'exèrcit → el govern va impulsar la llei de jurisdiccions, amb la finalitat de limitar el catalanisme (tot podia ser jutjat per un tribunal militar). Els partits catalanistes van reaccionar de manera conjunta i van formar una coalició electoral, Solidaritat Catalana, amb la finalitat de derogar la llei i reivindicar conjuntament l'autonomia de Catalunya.
- ❖ La crisi provocada per la repressió dels sectors populars després de la Setmana Tràgica (1909) va provocar el trencament de la coalició sense que se n'haguessin arribat a concretar els objectius.

La Mancomunitat de Catalunya i la resistència a la dictadura

- ❑ 1914 – El catalanisme va obtenir un èxit important amb la constitució de la Mancomunitat de Catalunya (formada a partir de l'associació de les 4 diputacions provincials).
- ❑ No era una veritable autonomia, però permetia portar a terme política pròpia en diferents matèries (educació o obres públiques).
- ❑ President: Josep Puig i Cadafalch.
- ❑ Va ser suprimida el 1925 durant la dictadura del general Primo de Rivera.

Anys de la Primera Guerra Mundial (1914-18)

- ❑ Increment dels conflictes socials → especialment la crisi política de 1917.
- ❑ Durant aquesta crisi de 1917 els partits catalans van impulsar una Assemblea de Parlamentaris.
- ❑ Important creixement de la CNT, dirigida per sindicalistes com Salvador Seguí.
- ❑ Increment de la violència social provocada pels enfrontaments i el moviment obrer (com a conseqüència va sorgir el fenomen del pistolisme).

Etapa normalitzadora: el Noucentisme

- ❑ Prat de la Riba, des de la Diputació de Barcelona i des de la Mancomunitat van donar gran importància a la tasca cultural del catalanisme. Es va concretar amb:
 - Creació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907) amb l'objectiu de dur a terme la normalització ortogràfica de la llengua (Prat de la Riba va cridar a Pompeu Fabra que entre aquest any 1907 i 1913 presenta les “Normes ortogràfiques” i el 1917 “Diccionari Ortogràfic” que completa el de 1913).
- ❑ Noucentisme: corrent cultural de principis de 1900 (d'aquí li ve el nom) – que van encapçalar un grup de joves intel·lectuals catalans, liderats per Eugeni d'Ors.

Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923)

- ❑ La dictadura de Primo de Rivera:
 - Va perseguir el catalanisme.
 - Va prohibir l'ús de la llengua catalana, dels símbols nacionals i l'ensenyament del català.
 - Davant la repressió: Intent d'aixecament armat a Catalunya contra la dictadura, dirigit pel nacionalista republicà Francesc Macià, a Prats de Molló (1926). No va tenir continuïtat però va tenir un gran ressò a la premsa europea.